

бливо багато часу й зусиль, саме тому якісний рівень викладання та вивчення цієї дисципліни не може стати масовим, як того очікує сучасне суспільство.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Методичні рекомендації щодо викладання іноземних мов у 2018/2019 навчальному році. Старт «Нової української школи»: додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 3 липня 2018 р. № 1/9-415 / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://www.schoolife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/> (дата звернення: 31.03.2019).
2. Програма післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов / за ред. О.П. Шаленка. Київ: ХІК, 2012. 392 с.
3. The CEFR Levels / Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions> (дата звернення: 31.03.2019).
4. Gray E., Evans V. Welcome-3 Pupil's Book. Newbury: Express Publishing, 2013. 125 p.

REFERENCES:

1. Ministry of Education and Science of Ukraine (2018). *Metodychni rekomendatsii shhodo vykladannya inozemnykh mov u 2018/2019 navchalnomu rotsi. Start "Novoi ukrainskoi shkoly": dodatok do lysta Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 3 lypnia 2018 r. № 1/9-415* [Methodological recommendations on the teaching of foreign languages in the 2018/2019 academic year. The start of the "New Ukrainian School": an appendix to the letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 3, 2018, № 1/9-415]. Retrieved from: <https://www.schoolife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-inozemnyh-mov-u-2018-2019-navchalnomu-rotsi/> [in Ukrainian].
2. Shalenko, O.P. (ed.) (2012). *Prohrama pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity vchyteliv inozemnykh mov* [The program of postgraduate pedagogical education of foreign language teachers]. Kyiv: KhIK [in Ukrainian].
3. Council of Europe. *The CEFR Levels*. Retrieved from: <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions> [in English].
4. Gray, E., Evans, V. (2013). *Welcome-3 Pupil's Book*. Newbury: Express Publishing [in English].

УДК 81'37:811.112

DOI 10.32999/ksu2663-3426/2019-1-41

ПРИЙОМИ ВІДТВОРЕННЯ СИТУАТИВНОГО САТИРИЧНОГО ЕФЕКТУ В РОМАНІ ДЖ. ГЕЛЛЕРА «ПАСТКА НА ДУРНІВ»

Шехавцова Світлана Олександрівна,

доктор педагогічних наук, доцент,

професор кафедри романо-германської філології

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

shekhavtsova1@gmail.com

orcid.org/0000-0001-8196-8977

У статті визначено й досліджено ключові прийоми відтворення ситуативного сатиричного ефекту в романі Дж. Геллера «Пастка на дурнів», що сприятимете усвідомленню механізмів створення ситуативного сатиричного ефекту, визначенню провідних тенденцій подальших наукових розвідок у перекладознавстві та виявленню перспектив удосконалення перекладів сатиричних творів на сучасному етапі розвитку перекладознавства. Кожний автор використовує певні функціонально-стилістичні засоби створення сатиричного ефекту, через це його стиль і мова набувають унікальності та неповторності. Неповторність письменника виявляється у використанні мовних категорій, які утворюють у своїй взаємодії єдине ціле зі змістом та є носіями національної своєрідності й історичного забарвлення. У процесі дослідження доведено, що створення ситуативного сатиричного ефекту досягається завдяки зображенню сукупності об'єктів і зв'язків між об'єктами, що описується в певних епізодах. Більшість сатиричних ситуацій створені завдяки поведінці головного персонажу роману. Встановлено, що виникає необхідність розрізняти сам факт вказівки на сатиричну ситуацію та спосіб її зображення, тобто частину змісту висловлювання, що вказує на ознаки ситуації, через які вона відображається у висловлюванні. З'ясовано, що кожне висловлення відображає певну ситуацію шляхом вказівки на окремі її ознаки, при цьому одна й та ж ситуація може описуватися завдяки різним комбінаціям властивих їй особливостей. Теоретично обґрунтовано, що ситуації є гумористичними, однак усмішка Дж. Геллера зупиняється на їхньому серйозному боці, показуючи читачеві, що герою такого становища може бути й не смішно. Дж. Геллер – поблажливий письменник, проте часто зображення комічного переходить у сарказм. Більш повне відтворення змісту оригіналу під час перекладу українською мовою зберігає не лише ціль комунікації, а й передачу всіх змістових елементів оригіналу. Кожне висловлення відображає певну ситуацію шляхом вказівки на окремі її ознаки.

Ключові слова: прийом, ситуативний сатиричний ефект, гумор, переклад сатиричних творів.



TECHNIQUES FOR CREATING A SITUATIVE SATIRIC EFFECT IN THE JOSEPH HELLER NOVEL "CATCH-22"

Shekhavtsova Svitlana Oleksandrivna,

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Romance and Germanic Philology
SI "Luhansk Taras Shevchenko National University"

shekhavtsova1@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8196-8977

The article identifies and explores key techniques for creating a situational satirical effect in the J. Heller novel "Catch-22", which promotes awareness of the mechanisms for creating a situational satirical effect and identifying progressive trends in subsequent research in translation studies and prospects for improving the translation of satirical works in the modern development of translation studies. Each author uses certain functional-stylistic means to create a satirical effect, and because of this his style and language acquire uniqueness and uniqueness. The uniqueness of the writer appears in the use of language categories, which form a coherent whole with content in their interaction and which are the bearers of national originality and historical identity. In the process of scientific research, it has been proved that the creation of a situational satirical effect is achieved by depicting a set of objects and connections between objects which are depicted in certain episodes. Most satirical situations were created due to the behavior of the main character of the novel. It is established that there is a need to distinguish between the fact of an indication of a satirical situation and the way of its image, that is, part of the content of the statement, indicating the signs of the situation through which it is reflected in the statement. It was cleared up that each statement reflects the situation by pointing to its individual signs while the same situation can be depicted due to different combinations of its inherent features. It was theoretically grounded that the situation was humorous, but the smile of J. Heller stops at their serious side, pointing to the reader that the hero of such a situation may not be ridiculous. Writer J. Heller was condescending, but often the image of a comic passes into sarcasm. More complete reproduction of the content of the original when translated into Ukrainian language retains not only the goal of communication, but also the transmission of all the content elements of the original. Each statement reflects a particular situation by indicating its separate attributes.

Key words: techniques, situational satirical effect, humor, translation of satirical works.

1. Вступ

Дослідження перекладу мови літературно-художнього твору дедалі більше виходить за межі суто лінгвістичного розуміння питання. У поле зору вчених потрапляє широке коло явищ, що пов'язані з проблемою адекватного перекладу художнього твору, зокрема: відтворення національно-культурного складника сатиричного тексту іншими мовами, створення сатиричного ефекту, вираження авторської модальності в текстах оригіналу й перекладів.

Вивчення жанроутворюючих характеристик сатиричного твору завжди було серед об'єктів не лише суто літературних, а й перекладознавчих досліджень. Однак із часом менталітет і розуміння поняття сатири змінюються. Зазнають змін не лише форми та засоби створення сатиричного, а й стилі письменників. Кожний автор використовує певні функціонально-стилістичні засоби створення сатиричного ефекту, через це його стиль і мова набувають унікальності та неповторності. Неповторність письменника виявляється у використанні мовних категорій, які утворюють у своїй взаємодії єдине ціле зі змістом та є носіями національної своєрідності й історичного забарвлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що різні аспекти жанроу-

творюючих характеристик сатиричного твору в аспекті перекладу розглянуто в працях багатьох науковців, зокрема С. Авраменко, Ф. Бацевича, В. Виноградова, О. Вознюка, Т. Волкової, Ю. Гончарової, Л. Казаків, А. Салімова, Л. Супрун, С. Тимченко, С. Шафікова, С. Фалькової, О. Ярмолівича та інших.

Питання особливостей перекладу творів іншими мовами були об'єктом наукових досліджень таких лінгвістів, як А. Вежбицька, Е. Верещагін, А. Карасик, В. Костомаров, А. Корольова, І. Розова, С. Походня, Т. Сироткіна та інші.

Аналіз науково-теоретичної літератури довів, що залишаються не досить розробленими теоретичні основи вираження авторської модальності в текстах оригіналу й перекладів сучасних сатиричних творів та відтворення національно-культурного складника сатиричного тексту іншими мовами. Це зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета статті – визначити та проаналізувати прийоми відтворення ситуативного сатиричного ефекту в романі Дж. Геллера «Пастка на дурнів». Це допоможе усвідомити й розкрити створення ситуативного сатиричного ефекту та визначити тенденції подальших наукових розвідок у перекладознавстві,

виявити перспективи вдосконалення перекладів сатиричних творів на сучасному етапі розвитку перекладознавства.

2. Розділ 1

Ми згодні з думкою А. Салімова, який стверджує, що гротеск у романі Дж. Геллера «Пастка на дурнів» відповідає критеріям реалістичного гротеску (Салімов, 2010: 9). Авторське обурення, викриття приводить до того, що сатиричний елемент у ньому переважає над веселим, проте останній також присутній. Про це свідчить «гротесковий катарсис», яким завершується роман.

Сатиричність ситуації створюється завдяки поведінці головного персонажа роману, який таким чином протестує проти війни (“*I just don't want to, sir*”), навіть незважаючи на одержану медаль (“*He gets a Distinguished Flying Cross*”) і можливість бути покараним за неприпустиму поведінку з генералами. Більше того, він виявляє байдужість щодо отримання нагороди.

Наведемо як приклад таке речення, яке зображує ситуативний сатиричний ефект засобом використання епітета: “*General Dreedle was speechless*”. Зазначений приклад свідчить про те, що прикметник “*speechless*” втратив своє предметно-логічне значення та передає емоційно-сатиричне значення на рівні контексту. У перекладі українською мовою перекладач використовує зображення ситуації шляхом трансформації епітета: «*У генерала Бидла на хвилину відібрало мову*» (Геллер, 1988), що підвищує сатиричний ефект шляхом використання пасивності дії, оскільки додається значення того, що генерал був мовчазним проти його волі, не мав змоги говорити деякий час.

Очевидно, що гумористичне й сатиричне в романі «Пастка на дурнів» переплетітається. Ситуації є гумористичними, однак усмішка Дж. Геллера зупиняється на їхньому серйозному боці, вказуючи читачеві на те, що герою такого становища може бути й не смішно. Дж. Геллер – поблажливий письменник, проте часто зображення комічного переходить у сарказм. Ми вважаємо, що наведений нижче приклад це підтверджує:

“*Would you like to see our country lose?*” Major Major asked.

“*We won't lose. We've got more men, more money and more material. There are ten million men in uniform who could replace me. Some people are getting killed and a lot more are making money and having fun. Let somebody else get killed*” (Геллер, 1995b: 129).

– *I ви готові допустити, щоб ваша батьківщина зазнала поразки? – запитав майор Майор.*

– *Та не зазнає вона поразки! У нас куди більше людей, більше грошей, більше матеріальних ресурсів. Десять мільйонів вояків у тилу, і кожен може стати на моє місце. А то виходить, що один гине на війні, а десятеро в цей час розкошують донесхочу і гребуть грошву. Нехай убивають когось іншого, не мене* (Геллер, 1988: 71).

– *Неужели вы хотите видеть свою родину побежденной? – спросил майор Майор.*

– *Нас не победят. У нас больше народу, больше денег и сырья. Десять миллионов военнослужащих могут стать на мое место, а то одних убивают, а другие в это время делают деньги и живут припеваючи. Пусть других убивают* (Геллер, 1995a).

У цьому прикладі метафора “*Some people are getting killed and a lot more are making money and having fun*” має сховане порівняння дій на війні одних бійців з іншими. Порівняння в перекладах українською та російською мовами збігаються: «*розкошують донесхочу і гребуть грошву*»; «*то одних убивают, а другие в это время делают деньги и живут припеваючи*», що ще більше підкреслює іронічний ефект подій, які далі перетворюються на сарказм. Ми вважаємо, що вислів «*Нехай убивають когось іншого, не мене*» передає стилістичний прийом, заснований на взаємодії предметно-логічних та емоційних значень.

Водночас алогізм у самому стилі роману, який знаходить вираження у випадках гри слів тощо, є екстенсивним способом розкриття абсурдної дійсності. Наприклад:

“*I didn't kill him!*” Milo kept replying passionately to Yossarian's angry protest. “*I wasn't even there that day, I tell you. Do you think I was down there on the ground firing an anti-aircraft gun when the planes came over?*”

“*But you organized the whole thing, didn't you? Yossarian shouted back at him in the velvet darkness cloaking the path leading past the still vehicles of the motor pool to the open-air movie theater*”.

“*And I didn't organize anything*”, Milo answered indignantly, drowing great agitated sniffs of air in through his hissing, pale, twitching nose. “*The Germans have the bridge, and we were going to bomb it, whether I stepped into the picture or not. I just saw a wonderful opportunity to make some profit out of the mission, and I took it. What's so terrible about that?*”



"What's so terrible about it?" Milo, a man in my tent was killed on that mission before he could even unpack his bags.

"But I didn't kill him".

"You got a thousand dollars extra for it".

"But I didn't killed him. I wasn't even there, I tell you. **I was in Barcelona buying olive oil and skinless and boneless sardines, and I've got the purchase orders to prove it. And I didn't get the thousand dollars. That thousand dollars went to the syndicate, and everybody got a share, even you**". Milo was appealing to Yossarian from the bottom of his soul. "Look, I didn't start this war, Yossarian, no matter what that lousy Wintergreen is saying. **I'm just trying to put it on a businesslike basis. Is anything wrong with that? You know, a thousand dollars ain't such a bad price for a medium bomber and a crew. If I can persuade shoot down, why shouldn't I take it?**"

"Because you're dealing with the enemy, that's why. Can't you understand that we're fighting a war? People are dying. Look around you, for Christ's sake!" (Геллер, 1995b: 317).

– Я його не вбивав! – палко заперечив Міло на гнівні звинувачення з боку Йоссар'яна. – **Та мене того дня там навіть і близько не було! Чи ти, може, гадаєш, що це я лупив із зеніток по наших літаках, як вони заходили на ціль?**

– **А чия це взагалі була витівка? Скажеш, не твоя?** – знову напався на нього Йоссар'ян увечері, коли вони, простуючи до літнього кіномайданчика, втонули в оксамитовій пітьмі, що оточила мовчазні машини автопарку.

– **Яка ще там витівка? – обурився Міло і схвильовано зашморгав своїм вертким блідим носом. – Ми б усе одно полетіли бомбити цей міст, а німці все одно б його захищали, і ніхто б мене не питався. Просто я відчув, що на цім ділі можна непогано підробити, от і все! Що ж тут лихого?**

– **Що лихого? А небіжчик у моїм наметі? Бідолаха навіть не встиг розпакувати свої манатки, а ти його вже вбив.**

– Я його не вбивав.

– **Ти одержав за нього зайву тисячу доларів.**

– **І все-таки я його не вбивав. Кажу тобі, мене там навіть близько не було! Я в цей час бігав по Барселоні і скуповував для вас оливкову олію та сардини без кісток. Ось тобі навіть товарні накладні. Я не для себе загарбав ту тисячу доларів. Та тисяча доларів дісталася синдикатові, і кожен має свій пай. Навіть ти!** – Міло говорив щиро,

слова його йшли від самої душі. – Послухай, Йоссар'яне, не я почав цю паршиву війну, що б там не патякав цей авантюрист Зелензим. Я всього лиш намагався перевести її на комерційну основу. І що тут поганого? Врешті, тисяча доларів – це не так уже й мало за бомбардувальник середнього радіусу дії, хай і вкупі з екіпажем. Якщо я вже влаштував так, що німці сплачуватимуть по тисячі доларів за кожен збитий ними літак, то чого б це мені відмовлялись від таких грошей?

– **А того, що німці – наші вороги, ось чого! Невже ти не розумієш, що йде війна? Люди гинуть... Озирнися ж довкола, ради бога!** (Геллер, 1988: 170).

– Я не убивал его! – с жаром возражал Милоу возмущенному Йоссариану. – **Говорю же, меня там даже не было. Уж не думаешь ли ты, что я стоял у зениток и стрелял по самолетам?**

– **А разве не ты затеял все это дело? – закричал Йоссариан в ответ.**

– **Ничего я не затеял! – с негодованием возразил Милоу и от возбуждения громко зашмыгал своим бледным, подрагивающим носом. — Мы так или иначе собирались бомбить этот мост независимо от моего намерения включиться в это дело. Просто я увидел прекрасную возможность извлечь кое-какой доход из этой операции, и я извлек его. Что тут ужасного?**

– **Что ужасного, Милоу? А то, что мой сосед по палатке был убит прежде, чем успел распаковать свой чемодан.**

– **Но не я же убил его!**

– **Ты получил за это тысячу долларов прибыли.**

– **Но я не убивал его! Меня даже не было там! Я был в Барселоне и закупал оливковое масло и сардины. Я могу доказать это товарными накладными. И потом, я не получал денег. Эта тысяча долларов пошла синдикату, а в нем каждый, даже ты, имеет свой пай. – Милоу говорил искренне, от всего сердца. – Послушай, Йоссариан, что бы там ни твердил этот чертов Уинтергрин, не я затеял эту войну, Я только пытаюсь поставить ее на деловую основу. Ну что здесь такого особенного? Знаешь, тысяча долларов – не такая уж и плохая цена за бомбардировщик среднего радиуса действия вместе с экипажем. Если имеется возможность договориться с немцами платить мне за каждый сбитый самолет, почему я должен отказываться от денег?**

– *Потому что ты имеешь дело с врагами, вот почему. Неужели ты не можешь понять, что мы ведем войну? Люди умирают. Посмотри вокруг себя, ради бога* (Геллер, 1995а: 148).

3. Розділ 2

У наведеному вище прикладі створення ситуативного сатиричного ефекту досягається завдяки зображенню типових характерів героїв у типових обставинах. Відповідно до поетики гротеску Дж. Геллер використовує навіть надмірну типізацію характерів, саркастично перебільшуючи будь-яку одну їхню рису. Такий спосіб зображення сатиричного називають окарікатуруванням. У романі представлений широкий спектр типів-карікатур: штабні офіцери, бездумні служаки, патріоти, тип дільця, який навіть в умовах війни думає про заробіток, при цьому йому не важливо, що ціна прибутку залежить від кількості смертей.

Наведений приклад демонструє байдужість дільця Міло, який виправдовує себе та свої вчинки, що викликають обурення в читача. Персонаж наводить такі безглузді аргументи на свій захист: по-перше, *“I wasn’t even there that day, I tell you”* або *“I didn’t start this war”*; по-друге, *“I just saw a wonderful opportunity to make some profit out of the mission, and I took it. What’s so terrible about that?”* або *“I’m just trying to put it on a businesslike basis. Is anything wrong with that?”*; по-третє, *“You know, a thousand dollars ain’t such a bad price for a medium bomber and a crew”* (Геллер, 1995b). – *«Вреши, тисяча доларів – це не так уже й мало за бомбардувальник середнього радіусу дії, хай і вкупі з екіпажем»* (Геллер, 1988).

В останньому випадку вражає байдужість, з якою персонаж Міло говорить про ціну життя не однієї людини, а навіть цілого екіпажу. Сарказм у тексті оригіналу посилює перекладач в українському перекладі, коли додає частку *«хай»*, яка має значення зневажливості й байдужості.

Перекладач влучно використовує також у першому випадку частку *«та»*, яка вміщує відтінок посилення впевненості персонажа у власній чесноті, при цьому перекладач для збереження вказівки на однакову ситуацію супроводжує переклад українською мовою значними структурно-семантичними розбіжностями з оригіналом. Річ у тім, що ситуація, яка позначається, являє собою складне явище, яке не може бути зображене в одному висловлюванні повністю, у всьому різноманітті його властивостей та особливостей.

Саме тому перекладач додає уточнення – слово *«близько»*, якого немає в тексті оригіналу, а саме: *«Та мене того дня там навіть і близько не було!»*. Цю абсурдність перекладач вдало передає в наступному прикладі під час наведення персонажем доказів своєї щирості намірів, оскільки не тільки він, а всі матимуть хороший прибуток: *«Просто я відчув, що на цім ділі можна непогано підробити, от і все! Що ж тут лихого? <...> Я не для себе загарбав ту тисячу доларів. Та тисяча доларів дісталася синдикатові, і кожен має свій пай. Навіть ти!»* (Геллер, 1988).

У зв’язку з тим, що виникає необхідність розрізняти сам факт вказівки на сатиричну ситуацію та спосіб її зображення (частина змісту висловлювання, що вказує на ознаки ситуації, через які вона відображається у висловлюванні), варто навести вдалий переклад українською мовою сатиричної ситуації, оскільки перекладач обґрунтовано додав лексему *«щиро»*, яка надає безперечної впевненості персонажу у своїх вчинках та кумедності тексту: *«говорив щиро, слова його йшли від самої душі»* (Геллер, 1988) – *“was appealing to Yossarian from the bottom of his soul”* (Геллер, 1995b).

Сатиричний ефект супроводжує дії Міло: у той час, коли відбувалися воєнні дії, він займався тим, що *“buying olive oil and skinless and boneless sardines, and I’ve got the purchase orders to prove it”* (Геллер, 1995b) – *«бігав по Барселоні і скуповував для вас оливкову олію та сардини без кісток»* (Геллер, 1988). Під час перекладу українською мовою перекладач не взяв до уваги також важливу лексему *“skinless”*, тобто епітети *“skinless and boneless”*, які мають важливе значення для створення ситуативного контрастного сатиричного ефекту. Так, на війні Міло турботливо ставиться до пілотів і намагається догодити їм із їжею, при цьому зневажливо ставиться до того, що сам він є зрадником. Варто зазначити, що в українському варіанті перекладу перекладач влучно звертає увагу на створення сатиричного ефекту, натомість у російському перекладі немає повного контекстуального зображення ситуації: *«и закупал оливковое масло и сардины»*.

Різниця між ідентифікацією ситуації та способом її опису відображає своєрідність відносин між мовою, мисленням і реальністю. Зрозуміло, що в змісті висловлення присутні не самі ситуації та їхні ознаки, а лише їх розумові образи, які передаються у вигляді певної інформації, тобто у вигляді якогось повідом-



лення. У цьому епізоді сатиричний ефект створюють також поведінка персонажів і їхні висловлювання. Наприклад, *"I stepped into the picture or not"* має значення *«втручатися»* або *«приєднуватися до справи»*, натомість перекладач під час перекладу українською мовою використовує стійке словосполучення *«і ніхто б мене не питався»*, яке має схоже значення.

У цій ситуації еквівалентності, окрім цілі комунікації, вказівки на ту ж ситуацію та спосіб її зображення, зберігається також частина значення синтаксичних структур тексту оригіналу. Прикладом є розв'язка цієї абсурдно-кумедної ситуації, коли головний герой роману намагається надомити Міло: *"Because you're dealing with the enemy, that's why. Can't you understand that we're fighting a war? People are dying. Look around you, for Christ's sake!"* (Геллер, 1995b). – *А того, що німці – наші вороги, ось чого! Невже ти не розумієш, що йде війна? Люди гинуть... Озирнися ж довкола, ради бога! Невже ми ведем війну? Люди умирають. Посмотри вокруг себя, ради бога* (Геллер, 1995а).

Усе викладене переконує в тому, що гротеск у романі «Пастка на дурнів» є ключовим засобом створення ситуативного сатиричного ефекту. Однак варто зазначити, що, характеризуючи роман як «чистий сатиричний» твір, ми не можемо ігнорувати також «веселий, тріумфуючий» складник амбівалентного універсального світоглядного сміху, яким характеризується гротеск.

4. Висновки

Таким чином, загальна частина змісту оригіналу роману «Пастка на дурнів» та його перекладу не лише передає однаково ціль комунікації, а й відбиває ту ж позамовну сатиричну ситуацію. Створення ситуативного сатиричного ефекту досягається завдяки зображенню сукупності об'єктів і зв'язків між об'єктами, що описано в наведених епізодах. Комунікативна функція тексту не може здійснюватися інакше, як за посередництвом ситуативно орієнтованого повідомлення.

Більш повне відтворення змісту оригіналу під час перекладу українською мовою зберігає не лише ціль комунікації, а й передачу всіх змістових елементів оригіналу. Кожне висловлення відображає певну ситуацію шляхом вказівки на окремі її ознаки. Нами з'ясовано, що одну й ту ж ситуацію можна відобразити завдяки різним комбінаціям властивих їй особливостей. Наслідком цього постає необхідність ототожнення ситуації, яка зображується з різних боків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гончарова Ю. Поетика автобіографізму в американській літературі кінця XX – початку XXI ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Дніпропетровськ, 2006. 21 с.
2. Казакова Л. Творча еволюція Джозефа Хеллера-романіста : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04. Дніпропетровськ, 2004. 23 с.
3. Салимов А. Еволюція романного творчества Джозефа Хеллера : автореф. дисс. ... канд. філол. наук : 10.01.03. Казань, 2010. 22 с.
4. Хеллер Дж. Пастка на дурнів / пер. з англ. М. Мещеряка. Київ : Дніпро, 1988. 629 с.
5. Хеллер Дж. Уловка-22 / пер. с англ. М. Виленского и В. Титова. Киев : Трамвай, 1995. 496 с.
6. Heller J. Catch-22. New York : Simon and Schuster, 1995. 568 p.

REFERENCES:

1. Honcharova, Yu. (2006). Poetyka avtobiohrafizmu v amerykanskii literaturi kintsia XX – pochatku XXI st. [Poetics of autobiographicalism in the American literature of the late XX – early XXI century] (Extended abstract of candidate's thesis). Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
2. Kazakova, L. (2004). Tvorchia evoliutsiia Dzhozefa Khellera-romanista [The creative evolution of Joseph Heller, a novelist] (Extended abstract of candidate's thesis). Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
3. Salimov, A. (2010). Evoliutsiia romannogo tvorchestva Dzhozefa Khellera [The evolution of the novel works of Joseph Heller] (Extended abstract of candidate's thesis). Kazan [in Russian].
4. Kheller, Dzh. (1988). Pastka na durniv [Trap for Fools]. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
5. Kheller, Dzh. (1995a). Ulovka-22 [Catch-22]. Kiev: Tramvai [in Russian].
6. Heller, J. (1995b). Catch-22. New York: Simon and Schuster [in English].